

Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis

Studia Sociologica VIII (2016), vol. 2, p. 6–15

ISSN 2081–6642

WSTĘP/EDITOR'S INTRODUCTION

Krzysztof Czekaj

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

Kryminologia i dezorganizacja w globalnym świecie.

Aspekty teoretyczne i praktyczne

W dzisiejszym zglobalizowanym świecie także przestępczość ma znamiona globalne, choć niejednokrotnie i najczęściej doświadczany jest jej wymiar lokalny. Stanowi ona istotny element dezorganizacji społecznej. Jakże inaczej wyobrażał sobie kryminologię w 1876 roku Cesare Lombroso, pisząc *Człowieka zbrodniarza w stosunku do antropologii, jurysprudencki i dyscypliny więziennej*, której polski przekład ukazał się po raz pierwszy w Warszawie w 1891 roku. Już wtedy przestępca miał swoją płęć i klasyk pisał nie tylko o mężczyznach, ale także o kobietach zbrodniarkach (1893), sama jednak przestępczość postrzegana była jako działanie jednostki, a nie grupy (choć mafia włoska już wtedy popełniała swe zbrodnie). Wówczas posiadający władzę polityczną, gospodarczą czy jakąkolwiek inną postrzegani byli jako moralnie wolni od cech przestępczych. Deprawacja władzy to już uboczny efekt kapitalizmu, o czym pisał sam twórca marksizmu, a współcześnie Thomas Piketty w *Kapitale w XXI wieku* (2015) czy w *Ekonomii nierówności* (2015) oraz Anthony B. Atkinson w pracy *Inequality. What can be done?* (2015).

Globalizacja wniosła swoje dodatkowe, negatywne aspekty do procesu stwarzania pokus dla osób i grup posiadających władzę, czy to polityczną czy to gospodarczą, o czym świadczą współczesne przykłady z Włoch, Francji czy Grecji – mówiąc o państwach UE – oraz Rosji, spoza tego układu. Na kryminogenne czynniki płynące z globalizacji dla wszelkiego typu elit zwracał uwagę laureat nagrody Nobla z 2001 roku Joseph E. Stiglitz choćby w swojej pracy *Globalizacja* (2004), gdzie wyraźnie odnosi się do „nieuczciwych praw uczciwego handlu” oraz koegzystencji z Rosją.

Współczesna kryminologia i dezorganizacja społeczna zatoczyły symboliczny krąg, kiedy w 2015 roku ukazał się *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*, pod redakcją profesora kryminologii i Criminal Justice Gregga Baraka. Ten obszerny, bo liczący sobie ponad 500 stron, podręcznik już bardzo wyraźnie wyznacza dziedziny zainteresowań przestępczością ludzi i elit władzy ekonomicznej, politycznej, wskazując nie tylko takie czynniki jak kultura czy ideologia, ale właśnie globalizacja i jej wpływ, w szczególności na kraje intensywnie się rozwijające, jak np. Nigeria (*The Handbook... 2015: 89–104*) oraz przestępczość

korporacji, finansową przestępczość, państwową przestępczość, korporacyjno-państwową przestępczość oraz przestępczość w odniesieniu do niszczenia środowiska naturalnego i jego zasobów. Ten nowy rodzaj podręcznika odnoszącego się do przestępczości ludzi i elit władzy uzupełnił szereg funkcjonujących już wcześniej wydawnictw tego typu, by wymienić tylko najbardziej znane – Newburna *Criminology*, autorstwa Tima (2013), czy klasyczne dzieło Colina Sumnera *The Sociology of Deviance, An Obituary* (2013). Współczesna kryminologia to dynamicznie rozwijająca się dyscyplina naukowa, która w każdym niemal kraju ma swój indywidualny koloryt i specjalizację. Podobnie kształtuje się sytuacja w Polsce. W Uniwersytecie Pedagogicznym w Krakowie w 2014 roku uruchomiono specjalizację kryminologia i dezorganizacja społeczna, w ramach uzupełniających studiów magisterskich socjologii, socjologii. Niniejszy tom, pierwszy o tej tematyce, dotyczy szeroko rozumianej przestępczości i dezorganizacji z uwzględnieniem aktualnych trendów w teoriach kryminologicznych, jak też interesujących poznawczo eksploracji badawczych oraz analiz w wykonaniu praktyków, którzy mogą podzielić się swoim bogatym doświadczeniem. W debacie na temat kryminologii biorą udział zarówno teoretycy, jak i badacze oraz praktycy, wywodzący się zarówno ze starszej generacji, jak i najmłodszej, rozpoczynającej dopiero swoje studia nad przestępczością i dezorganizacją.

W globalnym świecie mamy do czynienia z realną potrzebą współpracy teoretyków, badaczy i praktyków w odniesieniu do rozszerzającego się zakresu kryminologii. Istotnym elementem rozwoju dziedziny jest wymiana międzynarodowa, która w przypadku Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie wiąże się z rozpoczęciem współpracy z Instytutem Socjologii i Kryminologii w University College Cork w Irlandii. Współpraca podpisana została w 2015 roku a pierwsza wymiana pracowników i studentów w ramach programu Erasmus+ miała miejsce rok później. Studia kryminologii w UCC są niezależne od studiów socjologii, choć prowadzone są w ramach Instytutu Socjologii. Wykonano już pierwsze prace polegające na porównaniu programów i sylabusów w zakresie kryminologii, aby zbliżyć je zakresowo i umożliwić studentom z obydwu uczelni wymianę i studia.

Niniejszy tom Studiów zatytułowany został *Kryminologia i dezorganizacja w globalnym świecie. Aspekty teoretyczne i praktyczne* i składa się z trzynastu tekstów Autorów z Wielkiej Brytanii, Irlandii, Nigerii i Polski. Pierwsze trzy teksty, to prace pochodzące z University College Cork w Irlandii. Kolejny artykuł przygotowany został przez kolegów socjologów z Nigerii. Dziewięć opracowań przesłali pracownicy naukowi z Polski reprezentując takie uczelnie jak: Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Rzeszowski, Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach oraz Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie. Pracownicy Katedry Socjologii Stosowanej i Dezorganizacji Społecznej oraz Socjologii Kultury IFiS UP przygotowali też cztery recenzje nowości książkowych z zakresu kryminologii.

Zamieszczone w tomie opracowania uzupełniają się tematycznie, a szczególnym dodatkiem do nich jest pierwsza mapa przestępczości osądzonej dla dzielnicy Krowodrza w Krakowie. Należy wyrazić nadzieję, że będzie to początek

diagnozowania przestępczości osądzonej w całym Krakowie i w przyszłości dostępna będzie pełna mapa punktowa dotycząca wszystkich dzielnic naszego miasta.

W nurcie refleksji teoretycznej w obecnym tomie znalazło się kilka stanowisk, wśród których najobszerniejszy i istotny przedstawił profesor Colin Sumner z UCC w Irlandii. Ten wieloletni wykładowca Institute of Criminology Uniwersytetu w Cambridge, a obecnie niekwestionowany lider kryminologii w University College Cork w Irlandii, zaproponował opracowanie *Rethinking Social Deviance and Understanding Social Censure*. Ta szczegółowa analiza jest próbą ponownego otwarcia kwestii udziału zachodnich teorii marksistowskich w wyjaśnianiu wartości wolności jednostki i jej utrzymania. Współczesny świat nauki powraca do interpretacji marksizmu, np. Piketty (*Kapitał w XXI wieku*) czy noblista Stiglitz w swoich pracach o nierównościach (Atkinson, 2014). Marksistowskie podejście w kryminologii ma stale aktywne kręgi badaczy na świecie, by wymienić tylko analizę Steve'a Halla i Simona Winlowa (*Revitalizing Criminological Theory* 2015), Tima Newburna (podręcznik *Criminology*, 2. wyd. z 2013 r.) czy samego Colina Sumnera (podręcznik *The Sociology of Deviance* (2013)). Na polskim gruncie Brunon Hołyst odnosi się raczej do różnych rodzajów doktryn kryminologicznych o nachyleniu socjologicznym niż do teorii analizowanych przez kryminologów amerykańskich i zachodnich.

W nurcie refleksji odnoszącej się do kryminologii w czasach globalizacji znajduje się artykuł dyrektor Instytutu Socjologii w UCC, profesor Niamh Hourigan zatytułowany *Rule-breaking, Inequality and Globalization: Insights from Ireland*. Autorka, analizując skutki włączania Irlandii w globalną gospodarkę kapitalistyczną już od lat sześćdziesiątych, wskazuje na pogłębiające się zjawiska i problemy społeczne, takie jak: ubóstwo i bieda, przestępczość zorganizowana i inne. Pogłębiające się nierówności analizowano już wielokrotnie, by wspomnieć tylko ostatnie diagnozy i prognozy działań autorstwa Anthony'ego B. Atkinsona (2015), ale profesor Niamh Hourigan wskazuje na istotne skutki płynące z wszechobecnej globalizacji dla zorganizowanej przestępczości, która w jednej ze swoich postaci, czyli w ponadnarodowych gangach przestępczych, uwidoczniła się szczególnie w Irlandii. Te ponadnarodowe gangi tworzą lokalne sieci dystrybucji narkotyków wśród społeczności doświadczających skutków globalizacji ekonomicznej i politycznej. Autorka przedstawia wpływ negatywnych skutków globalizacji dla społeczności lokalnych w Irlandii. Ich mieszkańcy w szczególności młodzi, mają do wyboru kariery prekariuszy, nawet tych z wyższym wykształceniem (o czym pisał Guy Standing), nieczęste sukcesy na oficjalnym rynku pracy oraz dość barwne kariery przestępcze w gangach rodzimych, choć niejednokrotnie włączonych w globalną sieć światowej, zorganizowanej przestępczości ludzi władzy (*crimes of the powerful*), o której pisało już na wstępie obecnego opracowania. W artykule Hourigan podejmuje próbę analizy warstw przywódczych tych międzynarodowych gangów, które swe korzenie mają w Irlandii.

Trzeci tekst reprezentujący także środowisko naukowe UCC jest autorstwa Błażeja Kaucza, wywodzącego się z młodszej generacji kryminologów, który swoją

wypowiedź w obecnym dyskursie zatytułował *Legal Professions*. Zawody prawnicze to istotny filar systemów prawniczych na całym świecie. Funkcjonujące nieomal wszędzie są ewidentnym znakiem globalizacji oraz coraz częściej tworzą swoiste i bardzo szkodliwe społecznie rodzaje przestępstw nie tylko białych kołnierzyków, ale i przestępczości ludzi władzy. Autor analizuje strategie funkcjonowania tych korporacji zawodowych, które podejmują, by przetrwać na globalnym i lokalnych rynkach społeczeństw demokratycznych oraz indywidualne możliwości przedefiniowania przedstawicieli tych zawodów i ich pozycji w ramach specyficznej struktury, w tym także władzy, która jest środowiskiem indoktrynacji zawodowej nowych adeptów w okresie przejściowym. Analiza Kaucza jest ważnym głosem w dyskusji o granicach, w tym prawnych, funkcjonowania tych korporacji zawodowych.

Nigeria, jako afrykański kraj rozwijający się zgodnie z mechanizmami współczesnego globalnego rynku ekonomicznego, dość często staje się przedmiotem opisu lub analizy badawczej przestępstw ludzi władzy o czym świadczy choćby lektura *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful* z roku 2015. W nurt demaskatorów przestępczości globalnej w warunkach lokalnego rynku włączyli się dwaj nigeryjscy socjologowie Adediran Daniel Ikuomola (z Adekunle Ajasin University, Akungba-Akoko, Nigeria) oraz Okunola Rashidi Akanji (obecny dyrektor Wydziału Socjologii w The University of Ibadan, Nigeria), którzy podjęli problem rozprzestrzeniania się nielegalnych placówek oświatowych na świecie, w tym w szczególności w Nigerii. Artykuł zatytułowano *Urban Space and the Proliferation of Illegal and Substandard Crèche Facilities in Nigeria*.

W pracy tej autorzy analizują sytuację przestępczej organizacji sieci żłobków w Nigerii, który to problem jest bagatelizowany w innych częściach świata. W świetle studium, obydwu autorów istnieje dostateczna ilość dowodów, że większość z tych przedszkoli przekształca się w dalszej kolejności w nielegalne szkoły. W rzeczywistości niejednokrotnie okazywało się, że np. żłobki zostały pomyślane jako nieformalne firmy, postrzegane jako przedłużenie własnego domostwa, a to już pozwalało uniknąć rejestracji i formalizacji tychże placówek opiekuńczych. Z badań socjologów nigeryjskich wynika, że problemy ekonomiczne, bardziej niżeli wystarczające i właściwe samopoczucie wychowanków były głównymi czynnikami sprzyjającymi proliferacji i ochronie nielegalnych żłobków w Nigerii w przestrzeni miejskiej. Ten rodzaj przestępczości instytucjonalnej wskazuje na potrzebę wdrożenia nowego porządku prawnego uniemożliwiającego funkcjonowanie tych przestępczych praktyk.

Zbiór wypowiedzi polskich kryminologów, socjologów, prawników i pedagogów otwiera studium twórcy filozofii probacji, profesora prawa, kryminolog aAndrzeja Bałandynowicza, który zatytułował swoje opracowanie *Epistemologiczno-fenomenologiczny obraz zjawiska zabójstwa typu podstawowego*. Rozpoczynając swoje analizy teoretyczne, autor stwierdza, że każda jednostka ludzka w świetle istniejącego prawa musi mieć niezbywalne zabezpieczenie ochrony swego życia, które jest wartością uniwersalną. Stąd przestępstwo zabójstwa podstawowego

odbierające życie osobie ludzkiej jest istotne zarówno z pozycji innych jednostek, jak i grup społecznych, w tym przede wszystkim rodziny, a także społeczności lokalnych oraz najszerszej społeczności. W studium tym profesor Bałandynowicz analizuje takie motywy zabójstwa jak: nieporozumienia rodzinne, czynniki materialne, aspekty porachunków oraz inne przesłanki, że wymieni się tu dla przykładu zawiść i zazdrość. Dalej autor zajmuje się zagadnieniem wykrywalności zabójstw oraz samym przedmiotem tego przestępstwa, podkreślając wysoką skuteczność przeciwdziałania temu zjawisku, wyrażającą się w stosunkowo wysokim poziomie wykrywalności oraz w jego rozmiarach w Polsce.

W dyskusji nad zjawiskiem zabójstwa w globalnym świecie i w Polsce przedłożyła swoje stanowisko Ewa Czerwińska-Jakimiuk, a jej analiza zatytułowana została *Czynniki sytuacyjne w etiologii zbrodni zabójstwa*. Studium to swym zakresem wpisuje się w teorie i koncepcje oraz badania empiryczne dotyczące przestępstwa zabójstwa, zwracając uwagę na znaczenia czynników sytuacyjnych w jego etiologii. Jako główny cel swej analizy autorka wskazała poznanie i charakterystykę czynników sytuacyjnych w grupie sprawców zbrodni zabójstwa. Studium w swej przeważającej części jest zrealizowane przy zastosowaniu nieczęsto wykorzystywanej w Polsce metody analizy wtórnej (Hakim 1982). Ta właśnie metoda umożliwiła ponowną analizę już istniejących badań oraz w przyszłości umożliwi porównanie rezultatów z nowymi studiami w tym zakresie. Autorka wskazuje, że większość badanych zabójców przed popełnieniem tego właśnie czynu przestępczego uwikłana była w trudny do rozwiązania splot sytuacji o podłożu frustracji psychicznych i depriacji potrzeb biopsychicznych. Wyniki tego studium umożliwiły przygotowanie praktycznych programów terapeutycznych, resocjalizacyjnych oraz usprawnienia opiniowania sądowo-psychologicznego.

Możliwości życiowe osób będących w konflikcie z prawem to tytuł analizy Anny Kieszkowskiej. W opracowaniu podjęto bardzo ważne dla współczesnej kryminologii w Polsce kwestie strategii radzenia sobie z rutyną codziennego funkcjonowania osób, które weszły w konflikt z prawem i pytania, na ile ich dysfunkcyjność w środowisku rodzinnym i sąsiedzkim wpływa na pogłębienie się problemów w sytuacji kiedy dodatkowo jeszcze wychodzi na jaw ich konflikt z systemem norm prawnych. Jednostki o zadaniowym podejściu do codziennego funkcjonowania i przekonaniu o osobistych możliwościach wpływania na sytuacje życiowe lepiej radzą sobie z działaniem, kiedy do standardowego opisu cech interweniujących dochodzi stres. Jednostka uczy się jak rozwiązywać trudne sytuacje i nabywa wiarę w sukces swoich działań. Istotne, zdaniem Autorki, jest też uwrażliwienie na dostrzeganie problemów innych jednostek i pomoc słabszym i potrzebującym, co stanowi o poziomie kultury i dojrzałości społecznej analizowanej grupy osób. Istotnym elementem tego procesu jest także dostrzeganie reakcji zwrotnej środowiska – to jest akceptacji i szacunku, wzmacniające samoakceptację jednostki co podnosi subiektywne poczucie wartości dodanej u osób doświadczających konfliktu z systemem prawnym i budowaniu relacji z grupami wsparcia.

Nurt teoretyczny w prezentowanej debacie kryminologicznej kontynuuje Wojciech Dadak w studium „Przestępstwa bez ofiar” – zapomniana koncepcja, czy aktualny problem kryminalnopolityczny? Autor naświetlając historyczny kontekst badań kryminologicznych, wskazuje na lata czterdzieste XX wieku jako moment wytworzenia nowego obszaru zainteresowań i poszukiwań empirycznych, czyli problematykę ofiar przestępstw. Charakterystyka ofiar dodała nowej perspektywy i analizie zjawiska przestępczości i samej deskrypcji czynu przestępczego. Doprowadziło to do pojawienia się nowego typu analiz kryminologicznych uwzględniających wreszcie mechanizmy przestępstw, wśród których znajdowały się i te dotyczące interakcji pomiędzy sprawcą a ofiarą. Tak właśnie wyłoniła się kategoria analityczna przestępstwa bez ofiar (*crime without victim, victimless crime*). Przełom lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych w USA to początek intensywnych studiów nad tego rodzaju przestępstwami. Jeśli do konfliktu norm w systemach wartościowo-normatywnych mieszkańców Stanów Zjednoczonych AP na przełomie lat sześćdziesiątych i siedemdziesiątych doda się rosnący konflikt pomiędzy konserwatywnym charakterem regulacji prawnych a zwięższającą się popularnością liberalnych poglądów na funkcjonowanie społeczeństwa odzwierciedlającą się w praktyce życia społecznego, to otrzyma się podstawowy czynnik wyjaśniający upolitycznienie przestępczości. Pojawiło się pytanie o podstawę ścigania czynów nie mających w swej sytuacji krzywdy jednostek i/lub grup społecznych. A jeśli do tego doda się jeszcze koncepcję wolności według Johna S. Milla to otrzymamy argumenty w interesującej debacie odnośnie do „przestępstw bez ofiar”. Wojciech Dadak przypominając twórców koncepcji przestępczości bez ofiar tj. Edwina M. Schura oraz Hugona Bedaua, wskazuje za nimi na prostytutkę, aborcję, utrzymywanie stosunków homoseksualnych oraz przestępstwa związane z używaniem narkotyków, jako cztery podstawowe rodzaje czynów zabronionych, mieszczących się w omawianej kategorii przestępstw.

Interesujące podejście do zjawiska, które tylko w niektórych krajach jest postrzegane jako przestępstwo, a w innych jako wybór jednostki, a mowa tu o hazardzie, proponuje Jadwiga Mazur w swoim studium pt. *Hazard – droga wejścia do przestępstwa. Próba analizy zjawiska*. Podejście to ujmuje proces hazardu jako specyficznej drogi wchodzenia w sytuację przestępczą i przestępstwa. Autorka po charakterystyce zjawiska próbuje oszacować jego wpływ na przestępczość oraz opisać uwarunkowania badania hazardu w odniesieniu do wejścia w konflikt z prawem.

Empiryczny nurt rozważań kryminologicznych w niniejszym tomie reprezentuje opracowanie zatytułowane *Postawy osób mieszkających w integrowanych społecznościach lokalnych wobec przestępczości (na przykładzie Podkarpacia)* autorstwa dwóch pokoleń badawczych w socjologii i kryminologii tj. Eugeniusza Moczuka oraz Arkadiusza Leśniak-Moczuka. Swoje studium rozpoczynają od określenia czym jest przestępczość w wymiarze społecznym, prawnym i kryminologicznym. W dalszej kolejności przytaczają własne badania socjologiczne odpowiadające na ogólne pytanie badawcze: jakie są postawy mieszkańców zintegrowanych społeczności lokalnych wobec zjawiska przestępczości. Materiał empiryczny dotyczy dwóch skrajnych

pod względem urbanistycznym przedmiotów studium, którym są populacje mieszkańców stolicy województwa podkarpackiego tj. Rzeszowa oraz mieszkańców wsi Borowa, w powiecie mieleckim. Region podkarpacia charakteryzuje się najniższymi wskaźnikami przestępczości, wysokim poziomem integracji społecznej lokalnych zbiorowości i wyraźnie określoną postawą i postrzeganiem przestępczości.

W kontekście analizy historycznej przestępczości należy odbierać interesujące studium Barbary Nowak pod tytułem *Sytuacja kobiet-służących w kontekście winy, kary i działań pomocowych na obszarach Krakowa w XIX wieku*. Artykuł ten ukazuje sytuację kobiet-służących migrujących bardzo często z odległych kresów Galicji lub nawet z dwóch pozostałych zaborów w poszukiwaniu pracy, które nie mając żadnej ochrony znajdowały się w grupie wysokiego ryzyka w odniesieniu do przestępczości, wynikającej z uwarunkowań społeczno-gospodarczych, jakim podlegały ówczesne duże miasta, takie właśnie jak Kraków. Analizy zawarte w artykule są oparte na pogłębionych badaniach dokumentów dziewiętnastowiecznych, przeprowadzonych przez autorkę w Archiwum Narodowym w Krakowie. Autorka podkreślała, jak nieskuteczne były działania i regulacje prawne w odniesieniu do tej kategorii pracowników najemnych w Krakowie, co niestety niejednokrotnie kończyło się złamaniem norm prawnych i ich wejściem na drogę karier przestępczych. Konflikt z prawem, kary aresztu, chłosty, kary pieniężne czy stygmatyzacja społeczna znane są już od czasu ukazania się pracy Cesare Lombroso i Guglielma Ferrera pt. *Kobieta jako zbrodniarka i prostytutka. Studia antropologiczne, poprzedzone biologią i psychologią kobiety normalnej (1893) (2016)*. System wsparcia społecznego dla tej kategorii sprawczyń nie istniał poza działaniami pomocowymi świadczonymi w ramach dobroczynności.

Współczesnym procesem wsparcia społecznego dla osób, które weszły w konflikt z prawem w Polsce zajął się Łukasz Cywiński w studium zatytułowanym *Resocjalizacja z udziałem społeczeństwa oraz pomoc społeczna. Działania kuratora oraz pracownika socjalnego w środowisku lokalnym*. Ten socjolog, pracownik socjalny i kurator w jednej osobie reprezentuje praktykę stosowanej w Polsce probacji, a jego doświadczenie zawodowe zostało ukazane w niewielkiej, ale jakże istotnej merytorycznej części tego opracowania. Podkreślając mnogość różnorodnych działań, jakie musi podjąć kurator sądowy w stosunku do przestępców, autor wskazuje na konieczność i umiejętność współpracy z różnymi instytucjami funkcjonującymi w środowisku lokalnym oraz ich terenowymi przedstawicielami. Wskazania *Ustawy o Pomocy Społecznej...*, skomplikowana sytuacja życiowa osób objętych dozorem sprawiają, że naturalnym partnerem kuratora sądowego jest pracownik socjalny. Autor wskazuje jednak, że różnice w kompetencjach oraz obszarach aktywności zawodowej obu funkcjonariuszy publicznych dają bez wątpienia prawdopodobieństwo większej skuteczności podejmowanych działań z jednej strony, ale z drugiej – mogą stanowić też obszar nieporozumień, jeśli nie konfliktu, w przypadku gdy obydwie strony nie do końca znają specyfikę swoich działań. Studium to jest też próbą znalezienia odpowiedzi na pytanie o powody zaistniałego stanu rzeczy oraz refleksją nad ewentualną możliwością wzmocnienia współpracy sądów i ośrodków pomocy społecznej.

W sposób zupełnie niezamierzony artykuł Barbary Nowak stał się też historycznym tłem i ilustracją do ostatniego studium zatytułowanego *Diagnoza przestępczości skazanej dla Krakowa Krowodrzy i jej przestrzenny wymiar. Wyniki pierwszego studium badawczego na podstawie akt sądowych*, której autorką jest tegoroczna absolwentka studiów socjologicznych o specjalności kryminologia i dezorganizacja społeczna w IFiS UP im. KEN Agnieszka Mucha. Bazując na tradycji kryminologicznego nurtu w ramach szkoły chicagowskiej (Czekaj, 2007), autorka – przy promotorskim wsparciu Krzysztofa Czekaja – przygotowała swoją dyplomową pracę, rozpoczynając tym samym proces diagnozowania przestępczości osądzonej w Krakowie. Jest to pierwsze tego typu studium w Krakowie, bazujące na sprawdzonej już we wcześniejszych diagnozach dwunastu miast śląskich metodologii badania akt sądowych opracowanych przez Kierownika Katedry Socjologii Stosowanej i Dezorganizacji Społecznej IFiS UP (Czekaj, Niesporek, Zawartka-Czekaj et al. 2001–2012). W rezultacie tych badań diagnostycznych Mucha uzyskała obraz przestępczości osądzonej dla dzielnicy Krowodrza, charakterystykę przestępców oraz przestrzenną jej dystrybucję zarówno w odniesieniu do miejsc popełnienia przestępstw, miejsc zamieszkania sprawców oraz rodzajów przestępstw i cechy płci skazanych przestępców w 2014 roku. Opracowana mapa punktowa przestępczości osądzonej oraz jej analiza (Hołyst, 1999) dopełnia studium Muchy. Mapa ta stanowi załącznik do niniejszego opracowania.

Uzupełnieniem tomu, dodać należy – istotnym, są recenzje naukowe wydanych ostatnio nowości z zakresu szeroko definiowanej kryminologii.

Pierwsza z nich to opracowanie reprezentanta Chicago University Sudhira Venkatesha pod tytułem *Floating City, A Rogue Sociologist Lost and Found in New York's Underground Economy* (2014), której recenzowania podjęła się Anna Fiń.

Następną książkę, której autorami są Dawn L. Rothe i David O. Friedrichs, zatytułowaną *Crimes of Globalization. New Directions in Critical Criminology*, zrecenzował Mirosław Boruta (2015).

Trzecią w kolejności recenzję przygotowała Tatiana Majcherkiewicz, a przedmiotem jej analizy była praca Hillary Potter, *Intersectionality and criminology. Disrupting and revolutionizing studies of crime* (2015).

Blok recenzji zamyka nowość na polskim rynku tj. podręcznik pod redakcją naukową Mieczysława Cioska i Beaty Pastwy-Wojciechowskiej pod tytułem *Psychologia Penitencjarna* (2016), której trudu opiniowania podjęła się Ewa Czerwińska-Jakimiuk.

Tom kończy zbiór refleksji Teresy Zbyrad odnośnie do XVI Zjazdu Socjologicznego PTS, który miał miejsce w Gdańsku we wrześniu 2016 roku.

Zamykając to wprowadzenie do pierwszego kryminologicznego tomu „Studia Sociologica” należy wyrazić przekonanie, że będzie on przydatny nie tylko dla studentów i pracowników naukowych w rozwijaniu zainteresowań badawczych, ale zainspiruje środowisko praktyków, które w przyszłości podzieli się kolejnymi doświadczeniami z zakresu kryminologii.

Bibliografia

- Atkinson A.B. (2015). *Inequality. What can be done?* London: Harvard University Press.
- Barak G. (2015). *The Routledge International Handbook of the Crimes of the Powerful*. New York: Routledge.
- Bartoszek A., Czekaj K., Trawkowska D. (red.) (2012). *Diagnoza problemów społecznych i monitoring polityki społecznej dla aktywizacji rozwoju zasobów ludzkich w Katowicach*. Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Wydawnictwo Para.
- Błachut J., Gaberle A., Krajewski K. (2007). *Kryminologia*, Infotrade.
- Castells M. (1982). *Kwestia miejska*. Warszawa: PWN.
- Castells M. (2013). *Sieci oburzenia i nadziei. Ruchy społeczne w erze Internetu*. Warszawa.
- Ciosek M., Pastwa-Wojciechowska B. (2016). *Psychologia Penitencjarna*. Warszawa.
- Coleman J.W., Kerbo H.R. (2009). *Social Problems*. New York – Montreal.
- Eitzen D.S., Zinn M.B., Eitzen Smith K. (2014). *Social Problems*. Boston – Tokyo: Pearson.
- Czekaj K. (2007). *Socjologia Szkoły Chicagowskiej i jej recepcja w Polsce*. Katowice: Wydawnictwo GWSH.
- Czekaj K. (red.) (2007). *Bielsko-Biała. Zjawiska i problemy społeczne 2010: fakty i opinie*. Bielsko-Biała: Wydawnictwo Para.
- Czekaj K., Górlach K., Leśniak M. (1999). *Labirynty współczesnego społeczeństwa*. Katowice: Wydawnictwo Śląsk.
- Czekaj K., Niesporek A., Zawartka M., Mossakowska T. (2002). *Gliwice 2001. Kwestie społeczne górnos Śląskiego miasta u progu XXI wieku*. Katowice: Wydawnictwo Para.
- Czekaj K., Niesporek A., Zawartka M., Piekarski M. (2002). *Częstochowa i problemy społeczne jej mieszkańców na przełomie XX i XXI wieku*. Katowice: Wydawnictwo Para.
- Czekaj K., Niesporek A., Zawartka M. (2005). *Częstochowa. Społeczność lokalna w procesie zmian*. Katowice: Wydawnictwo GWSH.
- Czekaj K., Niesporek A., Zawartka-Czekaj M. (2006). *Świętochłowice. Kwestia społeczna – polityka społeczna – planowanie społeczne*. Katowice: Wydawnictwo GWSH.
- Czekaj K., Niesporek A., Zawartka-Czekaj M. (2009). *Ruda Śląska. Od problemów społecznych górnos Śląskiego miasta do polityki miejskiej*. Katowice: Wydawnictwo GWSH.
- Frankfort-Nachmias Ch., Nachmias D. (2010). *Metody badawcze w naukach społecznych*. Poznań.
- Frysztański K. (2000). *Problemy społeczne*. W: *Encyklopedia socjologii*, t. 3. Warszawa.
- Frysztański K. (2009). *Socjologia problemów społecznych*. Warszawa.
- Gaberle A. (1993). *Patologia społeczna*. Warszawa.
- Giddens A. (2009). *Europa w epoce globalnej*. Warszawa.
- Giddens A. (2001). *Poza lewicą i prawicą*. Warszawa: PWN.
- Giza-Poleszczuk A., Marody M., Rychard A. (2000). *Strategie i system. Polacy w obliczu zmiany społecznej*. Warszawa: PWN.
- Hakim C. (1982). *Secondary Analysis in Social Research*. London, Boston, Sydney: Wyd. George Allen & Unwin.
- Hall S., Winlow S. (2015). *Revitalizing Criminological Theory. Towards a new Ultra-realism*. London and New York: Routledge.
- Komninos N. (2008). *Intelligent Cities and Globalisation of Innovation Networks*. London and New York: Routledge.

- Kornblum W., Julian J., Smith C.D. (2010). *Social problems*. New Jersey.
- Kotlarska-Michalska A. (2003). *Zasady budowy strategii rozwiązywania problemów społecznych*. W: *Pomoc społeczna – praca socjalna. Teoria i praktyka*, red. K. Marzec-Holka. Bydgoszcz: Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.
- Kotlarska-Michalska A. (red.) (1999). *Diagnozowanie i projektowanie w pracy socjalnej*. Poznań: ARP „Promocja 21”.
- Majer A. (2010). *Socjologia i przestrzeń miejska*. Warszawa: PWN.
- Miś L. (2007). *Problemy społeczne. Teoria, metodologia, badania*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Newburn T. (2013). *Criminology, 2nd ed.*, Routledge.
- Piketty T. (2015). *Ekonomia nierówności*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Piketty T. (2015). *Kapitał w XXI wieku*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Piketty T. (2016). *Czy można uratować Europę?*. Warszawa: Wydawnictwo Krytyki Politycznej.
- Podgórecki A. (red.) (1968). *Socjotechnika. Praktyczne zastosowania socjologii*. Warszawa: PWN.
- Potter H. (2015). *Intersectionality and criminology. Disrupting and revolutionizing studies of crime*. New York: Routledge.
- Rajkiewicz A., Supińska J., Książkowski M. (red.) (1996). *Polityka społeczna*. Warszawa.
- Reinert E.S. (2007). *How Rich Countries Got Rich... and Why Poor Countries Stay Poor*. London.
- Reinert S.E. (red.) (2004). *Globalization, Economic Development and Inequality: An Alternative Perspective*. London.
- Rothe D.L., Friedrichs D.O. (2015). *Crimes of Globalization. New Directions in Critical Criminology*. London and New York: Routledge.
- Schur E.M. (1965). *Crime Without Victims Deviant Behavior and Public Policy. Abortion, Homosexuality, Drug Addiction*. Englewood Cliffs, New Jersey.
- Standing G. (2015). *Karta Prekariatu*. Warszawa: PWN.
- Standing G. (2014). *Prekariat: nowa niebezpieczna klasa*. Warszawa: PWN.
- Stiglitz J.E. (2004). *Globalizacja*. Warszawa: PWN.
- Stiglitz J.E., Charlton A. (2007). *Wizja sprawiedliwej globalizacji propozycje usprawnień – Fair Trade. Szanse dla wszystkich*. Warszawa.
- Sumner C. (2013). *The Sociology of Deviance, An Obituary*. Crime Talk Books.
- Sztumski J. (2010). *Wstęp do metod i technik badań społecznych*. Katowice.
- Therborn G. (2015). *Nierówność, która zabija, Jak globalny wzrost nierówności niszczy życie milionów i jak z tym walczyć*. Warszawa.
- Venkatesh S. (2014). *Floating City, A Rogue Sociologist Lost and Found in New York's Underground Economy*. New York.
- Znaniński F. (1984). *Spółeczne role uczonych*. Warszawa: PWN